

Riktlinjer för att främja skolnärvaro och förebygga skolfrånvaro

Förskoleklass, grundskola, grundsärskola, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan

Inledning

Bildningsförvaltningen har tagit fram gemensamma riktlinjer för hur skolorna ska främja skolnärvaro och förebygga skolfrånvaro. Riktlinjerna utvärderas och revideras om det bedöms nödvändigt en gång om året, ansvarig för detta är bildningsförvaltningens kvalitets- och myndighetsavdelning. Riktlinjerna syftar till att stödja skolorna i att tidigt upptäcka, utreda och åtgärda elevers frånvaro. Vidare är de tänkta att vara ett stöd till skolorna i frånvaroenalysen på elev-, klass- och skolnivå samt möjliggöra uppföljning och utvärdering på kommunnivå. Här lyfts också fram vikten av ett ständigt pågående systematiskt kvalitetsarbete vad gäller att skapa förutsättningar för eleverna att delta i undervisningen och nå goda studieresultat. Närvaro i skolan är en förutsättning för goda skolprestationer och främjar barns och ungas sociala utveckling. Frånvaro och skolk ökar risken för ett utanförskap i skolan och senare i livet. Framgångsrikt arbete för att främja skolnärvaro bygger på att skolan snabbt kommer igång med att följa upp elever direkt när de är frånvarande, oavsett typ av frånvaro. För att effektivt kunna bearbeta frånvaro är det viktigt att snabbt få klarhet i vilka orsaker som föreligger frånvaron. Att tidigt uppmärksamma och åtgärda orsaker till frånvaro är den absolut viktigast framgångsfaktorn i detta arbete.

Syfte med riktlinjerna

1. Att tidigt uppmärksamma tecken på ökande skolfrånvaro
2. Att i ett tidigt skede utreda elevens behov och påbörja åtgärder med utgångspunkt i dessa behov
3. Att erbjuda en tydlig struktur och ansvarsfördelning i ärenden som rör problematisk skolfrånvaro
4. Att inspirera till flexibla och individanpassade lösningar i elevärenden med hög skolfrånvaro
5. Att kvalitetssäkra skolans arbete med skolfrånvaro på såväl generell som individuell nivå
6. Att utveckla skolans närvarofrämjande arbete

Vikten av att upptäcka tidigt

Oavsett frånvarons orsaker är det betydligt enklare att ge stöd i ett tidigt skede än när ett beteendemönster är etablerat. En förutsättning för att främja skolnärvaro är att lärare registrerar frånvaro på sina lektioner, att skolan hittar fungerande rutiner för tidig upptäckt och tidigt agerande och att de insatser som vidtas matchar elevens behov.

Tidiga tecken på frånvarobeteende

- Återkommande sjukanmälningar
- Frånvaro som ökat över tid
- Ströfrånvaro
- Mönster i frånvaron, ex. vissa dagar, tidpunkter eller skolämnen
- Svårigheter att komma tillbaka till skolan efter sjukdom, lov eller helger
- Återkommande sen ankomst
- Magont eller huvudvärk
- Ökad social oro, ex. under idrottslektioner, i omklädningsrum, i matsalen, på raster
- Drar sig undan från vardagliga aktiviteter eller isolerar sig alltmer
- Nedstämdhet
- Oregelbundna sömnvanor och sömnsvårigheter
- Överdrivet skärmanvändande (dator, surfplatta, mobil, tv)
- Bristande motivation
- Svårigheter vid förändringar, schemabrytande aktiviteter, övergångar
- Svårighet med att hålla uppmärksamheten

- Svårigheter med att förstå en instruktion
- Svårigheter med att starta upp, genomföra och avsluta skoluppgifter
- Uttrycker sig negativt om skolan
- Uppvisar svårigheter i kamratrelationer
- Svårigheter i samarbetet mellan hem och skola
- Hamnar ofta i konflikter med vuxna eller andra barn

Att främja närvaro och förebygga frånvaro

Varje skola ska arbeta främjande när det gäller skolnärvaro. Det innebär att man arbetar aktivt med faktorer som kan bidra till generella vinster för alla elevers lärande, trygghet och studiero. Elever som är trygga och trivs i skolan, som känner motivation och lust att lära samt får det stöd och de utmaningar de behöver i sitt lärande väljer nästan alltid att vara närvarande i skolan. Det främjande arbetet bör omfatta både kunskapsmål och sociala mål, vilket betyder att man kan behöva se över såväl undervisningens utformning som personalens förhållningssätt till elever och vårdnadshavare. Att arbeta främjande kan därför handla om att skapa ett vänligt och respektfullt skolklimat med goda relationer mellan elever och mellan vuxna och elever där eleverna görs delaktiga i verksamheten och känner trivsel. Det kan också handla om att utveckla skolans arbets- och lärandemiljö.

Det förebyggande arbetet utgår från att man vill förhindra att elever är frånvarande utifrån en faktisk eller teoretisk risk som har identifierats. Arbetet utgår från ett specifikt problemområde. Ett exempel på förebyggande arbete är att utvärdera och utveckla frånvarorutinen på skolan vad gäller exempelvis vikariesituationer eller schemabrytande aktiviteter utifrån att man har uppmärksammat att frånvaron ökar vid dessa tillfällen. Ett annat exempel är särskilt stor frånvaroproblematik i samband med övergången från årskurs 6 till årskurs 7. Rutiner i samband med stadieövergångar kan behöva vidareutvecklas. Exempelvis genom att eleverna före sommarlovet ges möjligheter att besöka den nya skola och lärarna. De förebyggande insatserna kan vända sig till en, flera eller alla elever på skolan men också till personal och vårdnadshavare.

Faktorer som främjar närvaro utifrån forskning

1. Ett nära samarbete mellan skola och vårdnadshavare.
2. Tidiga insatser redan vid sen ankomst och ströfrånvaro har visat sig ge goda resultat för att förebygga frånvaro i skolan.
3. Höga förväntningar på elevens prestationer och uppförande.
4. Känsla av samhörighet och meningsfullhet för eleven.
5. Goda relationer mellan lärare och elever som bygger på förtroende.
6. Skolans och undervisningens kvalitet är central, oavsett elevens bakgrund.
7. Effektiva stödinsatser. Rätt stöd kan förebygga ogiltig frånvaro och kan hjälpa eleven efter en längre tids frånvaro.

Skollagen

Utredning om frånvaro i förskoleklassen, grundskolan och grundsärskolan:

Enligt 7 kap. 19 a § skollagen (2010:800) ska rektor, om en elev har upprepade eller längre frånvaro från den verksamhet som avses i 17 §, oavsett om det är fråga om giltig eller ogiltig frånvaro, se till att frånvaron skyndsamt utreds om det inte är obehövligt. Utredningen ska genomföras i samråd med eleven och elevens vårdnadshavare samt med elevhälsan. När en utredning om en elevs frånvaro har inletts ska rektorn se till att frånvaron snarast anmäls till huvudmannen. Om förutsättningarna för en utredning om särskilt stöd enligt 3 kap. 8 § är uppfyllda ska även en sådan utredning inledas.

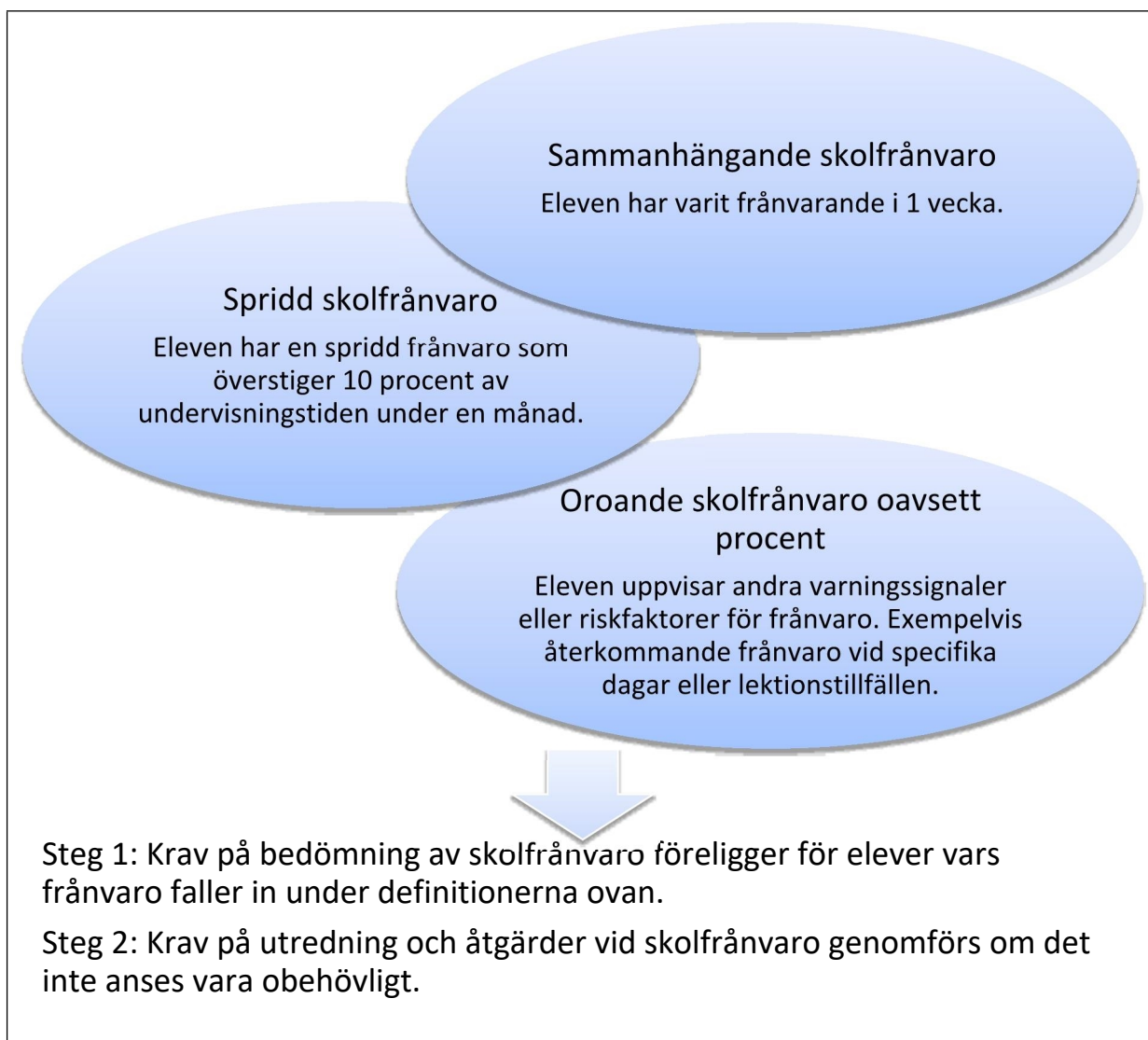

TRELLEBORGS KOMMUN

Utredning om frånvaro i gymnasieskolan och gymnasiesärskolan:

Enligt 15 kap. 16 § skollagen respektive 18 kap. 16 § skollagen (2010:800) ska rektorn vid upprepad eller längre frånvaro, oavsett om det är fråga om giltig eller ogiltig frånvaro, se till att frånvaron skyndsamt utreds om det inte är obehövligt. Om förutsättningarna för en utredning om särskilt stöd enligt 3 kap. 8 § är uppfyllda ska även en sådan utredning inledas.

Definitioner av skolfrånvaro i Trelleborgs kommun

Definition av obehövligt

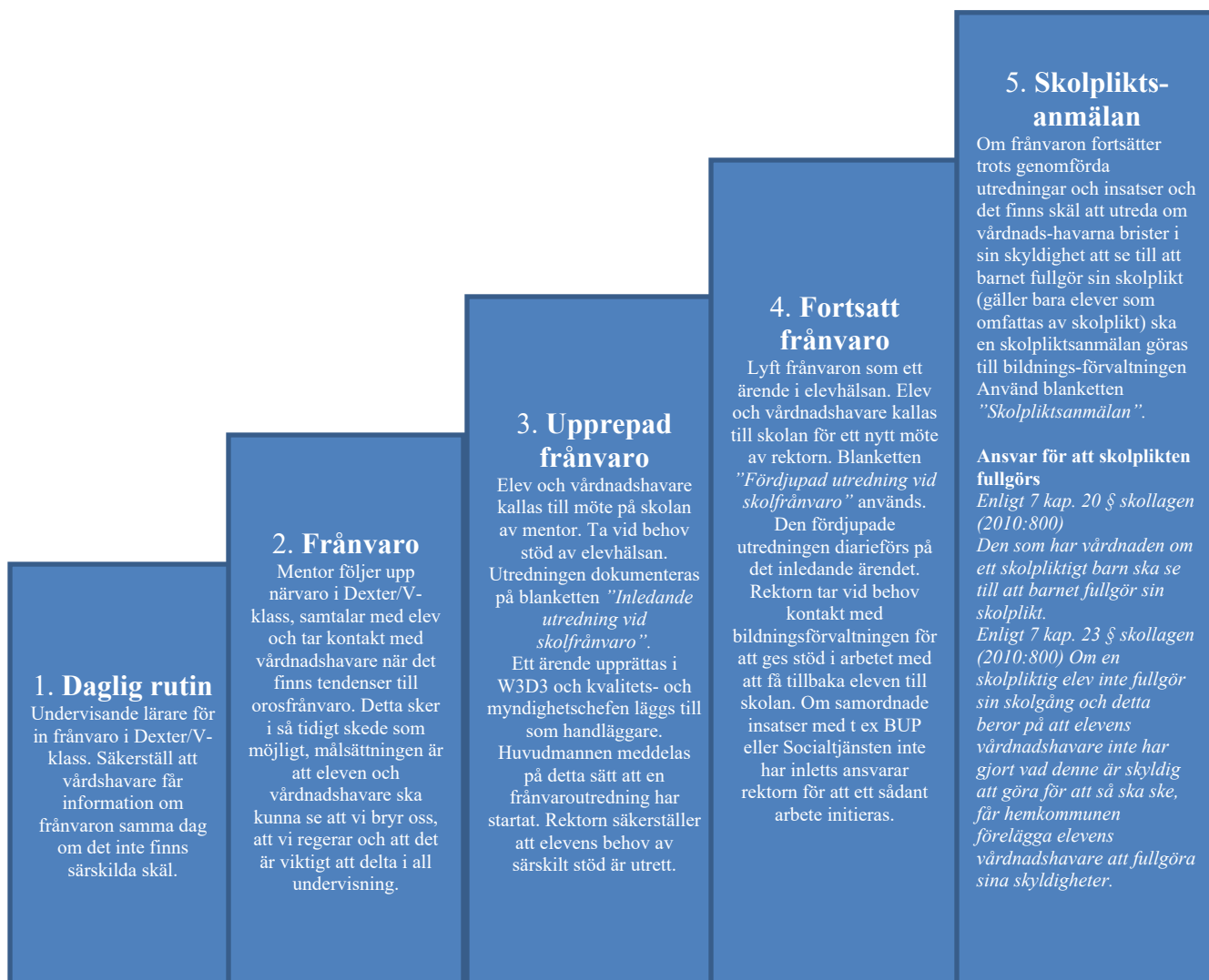
Av förarbeten till skollagen (prop. 2017/18:182, *Samling för skolan*) framgår att en frånvaroutredning inte ska behöva göras i de fall det är obehövligt, som t.ex. vid redan beviljad ledighet eller om en elev vid något enskilda tillfälle är frånvarande p.g.a. sjukdom. Hur omfattande en utredning av frånvaro behöver vara måste avgöras i det enskilda fallet, i vissa fall räcker det med en enklare utredning. Ett exempel på det kan vara att vid återkommande vårdbesök eller en längre sjukfrånvaro begära ett läkarintyg. I andra fall kan det behöva utredas om elevens frånvaro beror på en för eleven otillfredsställande lärandemiljö, t.ex. bristande bemötande eller behov av särskilt stöd. Eftersom varje elevs förutsättningar är olika och orsakerna till frånvaro är mångfacetterade krävs det i andra fall en

mer omfattande utredning av vad som har orsakat frånvaron för den enskilde eleven. Detta förutsätter att både skolpersonal och personal inom elevhälsan har kunskap om riskfaktorer för frånvaro, om upptäckt och åtgärder samt kännedom om beprövad erfarenhet och forskning om frånvaro.

Frånvarotrappan i Trelleborgs grundskolor

Skolan ska dokumentera och diarieföra sitt arbete med att utreda och åtgärda orsaker till frånvaron i W3D3. Det är rektor som ansvarar för att det initieras och görs en utredning av frånvaron. Det betyder dock inte att det måste vara rektor som gör utredningen, den kan göras av någon i elevhälsoteamet eller mentor, men rektor ansvarar för att den blir gjord. Mentorer, undervisande lärare och övrig personals uppdrag är att uppmärksamma och reagera på skolfrånvaro så fort den inträffar.

Utredning och åtgärder

Upprepad eller längre frånvaro ska, oavsett om det är fråga om giltig eller ogiltig frånvaro, skyndsamt utredas om det inte kan anses obehövligt. Syftet med att utreda frånvaro är att ta reda på orsaken till elevens frånvaro. Det är med denna kunskap som skolan kan sätta in adekvata åtgärder, det vill säga åtgärder som är direkt kopplade till elevens behov. Insatta åtgärder ska följas upp med korta intervaller

och förstärka de framsteg som har gjorts. Åtgärderna ska ändras och intensifieras vid behov i syfte att tillgodose elevens rätt till utbildning.

Giltig eller ogiltig frånvaro

Rektor ska i samband med en utredning av upprepade eller längre frånvaro ta ställning till i vilken utsträckning frånvaron bedöms som giltig eller ogiltig. En elevs frånvaro är i princip bara giltig om frånvaron är motiverad utifrån elevens hälsotillstånd, som till exempel sjukdom eller vårdbesök. Vid normal sjukfrånvaro finns det sällan skäl att ifrågasätta vårdnadshavarens sjukanmälan och uppgifter om elevens hälsotillstånd, men vid långvarig eller återkommande sjukfrånvaro kan det vara så att vårdnadshavarnas uppgifter ensamma inte är tillräckliga för att bedöma om frånvaron faktiskt är giltig. Då behöver frånvaron styrkas av läkarintyg eller annat medicinskt underlag. Om en elev har omfattande giltig frånvaro kan eleven ha rätt till särskild undervisning enligt skollagens bestämmelser.

Orosanmälan

Personal vid en skolmyndighet är enligt 14 kap. 1 § socialtjänstlagen skyldig att anmäla och lämna uppgifter till socialtjänsten, när de kommer i kontakt med barn 0 - 18 år i sin verksamhet, som de tror kan behöva särskilt stöd eller skydd. Denna skyldighet gäller oavsett var en elev befinner sig i frånvarotrappan. Anmälan till Socialtjänsten i Trelleborgs kommun görs elektroniskt på <https://www.trelleborg.se/sv/omsorg-hjalp/familj-barn-och-ungdom/utredning-familj-barn-och-ungdom/> och ska diarieföras i W3D3.

Anmälan till huvudman gällande frånvaro i de obligatoriska skolformerna

Då rektor beslutar att starta en frånvaroutredning ska detta skyndsamt anmälas till huvudmannen. Detta görs genom att bildningsförvaltningens kvalitets- och myndighetschef läggs till som handläggare i frånvaroärendet i W3D3 i samband med att frånvaroutredningen diarieförs. Kvalitets- och myndighetsavdelningen rapporterar antalet startade frånvaroutredningar till huvudmannen, d.v.s. bildningsnämnden.

Anmälan till hemkommunen avseende elev som inte är folkbokförd i Trelleborgs kommun

Är eleven folkbokförd i en annan kommun än Trelleborgs kommun ska huvudmannen snarast lämna uppgift till hemkommunen när en frånvaroutredning inlett. Denna skyldighet gäller såväl de obligatoriska som frivilliga skolformerna om en elev ännu inte fyllt 20 år (7 kap. 22 §, 15 kap. 15 § samt 18 kap. 15 § skollagen). Rektor informerar bildningsförvaltningen om att eleven är folkbokförd i annan kommun i samband med att frånvaroutredning inleds. Kvalitets- och myndighetsavdelningen meddelar därefter hemkommunen.

Skolplikt och vårdnadshavares ansvar

Skolplikten motsvaras av en rätt till utbildning och inträder höstterminen det år barnet fyller sex år och upphör efter det tionde skolåret. Det innebär att barnets vårdnadshavare är skyldiga att se till att barnet fullföljer sin skolgång. Om en elev uteblir från undervisningen riskerar den att inte nå skolans kunskapskrav. Trelleborgs kommun ser mycket allvarigt på att en elev utan giltiga skäl uteblir från undervisningen. Om vårdnadshavare medvetet håller eleven borta från skolan, eller om eleven utan anmälan uteblir från undervisningen, räknas det som ogiltig frånvaro. Om frånvaron fortsätter trots genomförda utredningar och insatser och det finns skäl att utreda om vårdnadshavarna brister i sin skyldighet att se till att barnet fullgör sin skolplikt ska rektor göra en skolpliktsanmälan till

huvudmannen (bildningsnämnden). Om utredningen visar att frånvaron beror på att vårdnadshavaren inte ser till att eleven kommer till skolan får hemkommunen förelägga elevens vårdnadshavare att fullgöra sina skyldigheter.

Ledighet

En elev har en möjlighet, men ingen rättighet att få ledigt för enskilda angelägenheter. Beslut om ledighet fattas av elevens rektor. Rektor kan delegera beslutanderätten till annan på skolenheten. Dock får rektor inte uppdra åt någon annan att fatta beslut om ledighet som avser längre tid än 10 dagar. Beslut om ledighet kan inte överklagas.

Ledighet upp till 10 dagar:

En elev får enligt 7 kap. 18 § skollagen beviljas kortare ledighet för enskilda angelägenheter. Ett beslut om ledighet ska grundas på en samlad bedömning av elevens situation. Bland de omständigheter som normalt bör beaktas kan särskilt nämnas frånvarons längd, elevens studiesituation, elevens behov av rekreation eller hur angelägen ledigheten är för eleven.

Ledighet längre än 10 dagar - synnerliga skäl krävs:

För att ledighet längre än 10 dagar ska kunna beviljas krävs synnerliga skäl, vilket är ett högt ställt krav.

Tips på vidare läsning

Ifous fokuserar. *Skolnärvaro. En översikt av forskning om att främja alla barns och ungas närvaro i skolan.* <http://www.ifous.se/app/uploads/2019/09/201906-Ifous-Fokuserar-Skolnrvaro-O.pdf>

Pedagogisk snabbguide 2019 årgång 2. *Närvaro och frånvaro.*

Skolans tomma stolar. Om frånvaro i grundskolan och hur kommuner arbetar med frågan (2016).
https://prestationsprinsen.files.wordpress.com/2016/09/prestationsprinsen_skolans_tomma_stolar_om_frc3a5nvaro_i_grundskolan.pdf

Omfattande ogiltig frånvaro i Sveriges grundskolor. Skolinspektionen, (2016)
<https://www.skolinspektionen.se/sv/Beslut-och-rapporter/Publikationer/Granskningsrapport/Kvalitetsgranskning/omfattande-ogiltig-franvaro-i-sveriges-grundskolor/>

Hälsa för lärande – Lärande för hälsa.. Skolverket, Forskning för skolan, (2019)
<https://www.skolverket.se/getFile?file=4071>

Studieavbrott. En fråga med konsekvenser långt utanför klassrummet. SKL, (2018)
<https://webbutik.skl.se/bilder/artiklar/pdf/7585-685-8.pdf?issuusl=ignore>

SOU 2016:94. Saknad! Uppmärksamma elevers frånvaro och agera.
<https://www.regeringen.se/48d4f6/contentassets/77af60bb1e264076b19e879d53d5b58a/saknad-uppmarksamma-elevers-franvaro-och-agera-sou-201694.pdf>

Karlberg, M. & Persson, S. (2017). *Problematiserad skolfrånvaro – en forskningsöversikt.* Elevhälsa
<https://www.tidskriftenelevhalsa.se/4-2017/problematiserad-skolfranvaro-en-forskningsoversikt>

Gren Landell, Malin (2013). *Svårforskad frånvaro.* Specialpedagogik
<https://specialpedagogik.se/svarforskad-franvaro/>